

Mahdollisuuksien maalaismaisema

Maiseman määritelmä: ihmisen havaitsema ja mieltämä osa ympäristöstä, joka muodostuu elollisista ja elottomista tekijöistä, ihmisen tuottamasta kulttuurivaikutuksesta sekä näiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta. (Ympäristöministeriö)

Kansallismaisema. Luonnonmaisema. Kulttuurimaisema. Kaupunkimaisema. Maalaismaisema. Kylämaisema. Peltomaisema. Metsämaisema. Lapsuudenmaisema. Mielenmaisema. Äänimaisema.

On monenlaisia maisemia ja maisema -sanoja. Osa maisemista liittyy kulttuuriin ja osa luontoon. Maisema voi olla visuaalinen, aistittu (äänimaisema) tai koettu (mielenmaisema).

Millainen on sinun lapsuudenmaisemasi? Oma lapsuudenmaisemani on kylämaisema, jossa pienet pellot ja metsäsaarekkeet vaihtelevat, on isompia ja pienempiä mäkiä, järviä ja lampia. Sorapintainen maantie kiemurtelee kylän halki. Isolta mäeltä näkee koko kylän keskustan. Kylä on edelleen paikallaan, mutta maisema on muuttunut. Osa pelloista kasvaa koivua tai hybridihaapaa, mutta suurin osa on vielä laitumena tai viljelymaana. Vanhoista ilmakuvista ja valokuvista näkee maiseman muutoksen. Ennen avara viljelymaisema on pusikoitunut. Näköala mäeltä keskikylälle ei ole enää läheskään niin avara kuin lapsuudessa. Isäni on asunut koko ikänsä samassa kylässä ja samassa talossa ja hänen lapsuudessaan ja nuoruudessaan kylämaisema oli hyvin erilainen kuin minun lapsuudessani, puhumattakaan maisemasta nyt.

Maisema muuttuu jatkuvasti. Sää, vuorokauden- ja vuodenaika tekevät tutustakin maisemasta aina erilaisen. Maiseman voi aistia näköaistin lisäksi muillakin aisteilla. Voi kuunnella lintujen laulua pellonpientareella, haistaa alkukesällä tuomen kukkien huumaavan tuoksun ja myöhemmin kesällä niitetyn heinän tuoksun. Maisemaa voi myös maistaa. Voi maistella metsämansikoita, ketunleivän

lehtiä, mustikoita, vadelmia. Sateen ja tuulen voi tuntea iholla. Maisemaa ei ole olemassa ilman ihmistä, se syntyy kun ihminen havainnoi ympäristöään. Aika muuttaa maisemaa sekä myös ihmistä, joka maisemaa katsoo.

Maisema herättää myös tunteita. Erityisesti lapsuudenmaiseman muuttuminen voi tuntua haikeutena ja surunakin. Joskus jopa vihana. Tuttu lapsuuden metsä voi olla kaadettu ja pellot pusikoituneet. Itse suren tuttujen metsäpolkujen katoamista hakkuiden yhteydessä. Hakkuuaukon ja taimikon halki on vaikea kulkea tutuille ja tärkeille maisemapakoille.

Elina Paulus Itä-Suomen yliopistosta on tutkinut pro gradu -työssään maaseudun maisemien merkitystä. Hän toteaa, että maaseutualueet ovat suomalaisille tärkeitä kulttuurisesti ja tunnetasolla. Maaseudun elinvoiman kannalta on elintärkeää mitä maaseudulla asuvat, siellä liikkuvat tai sinne kaipaavat ihmiset ajattelevat paikasta ja maisemasta, ja mitä ne heille merkitsevät. Paulus toteaa myös, että maisemaan liittyvästä kokemuksellisesta tiedosta on hyötyä esimerkiksi kyläsuunnittelussa ja matkailu- ja tuulivoimahankkeissa.

Maaseudun peltomaisemia uhkaa monessa paikassa umpeenkasvu. Kun taas samalla matkailu keskittyy jo ennestään vilkkaille matkailualueille, jotka kuormittuvat ja kuluvat. Maaseudulla maisema voi tarjota uusia mahdollisuuksia. Maisemasta voi syntyä uutta yritystoimintaa tai olemassa oleva yritystoiminta voi saada lisäarvoa maisemasta.

Maisemankin voi tuotteistaa. Maa- ja kotitalousnaiset ovat yhdessä Sitran kanssa julkaisseet Minna Komulaisen toimittaman [Maiseman tarina](#), opas maisemapalveluiden luomiseen -opaskirjan. (Klikkaamalla Maiseman tarina -linkkiä pääset Sitran sivulle, josta oppaan voi ladata.) Komulaisen mukaan maisemapalvelut liittyvät paikan ominaisuuksiin, henkilöihin, historiaan ja tarinoihin sekä

ruoka- ja kulttuuriperintöön ja erilaisiin aktiviteetteihin. Kohteena voi olla esimerkiksi puutarha, perinnemaisema, kulttuurimaisema tai luonnonmaisema. Kohde voi olla näkymältään rajattu paikka tai se voi olla alue tai seutu.

Maisema voi tarjota kylille mahdollisuuksia kehittää yhteistyössä naapurikylien kanssa oman alueen maisemapalveluita, lisätä maaseutumatkailua ja parantaa samalla kylien elinvoimaa.

Lähteet:

”Olen maa, aalto tai puu, tuuli tai pyry, jota rakastan.” Maaseudun maisemat modernin ihmisen juurruttajana ; Elina Paulus Itä-Suomen yliopisto Yhteiskunta- ja kauppatieteiden tiedekunta Historia- ja maantieteiden laitos Yhteiskuntamaantieteen pro gradu -tutkielma Maaliskuu 2022

Maiseman tarina, opas maisemapalveluiden luomiseen; Minna Komulainen, toim. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus 2013